

POSTANOWIENIE

Dnia 21 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak (przewodniczący)

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie ze skargi D. L. o wznowienie postępowania zakończonego

prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w W.

z dnia 6 grudnia 2017 r., sygn. akt XIII Ca (...)

w sprawie z urzędu

przy uczestnictwie D. L.

o stwierdzenie zasadności przyjęcia do szpitala psychiatrycznego D. L.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 21 września 2018 r.,

zażalenia skarżącego na postanowienie Sądu Okręgowego w W.

z dnia 23 kwietnia 2018 r., sygn. akt XIII Ca (...),

1) oddała zażalenie,

2) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w W. na rzecz adwokata A. K. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu zażaleniowym.

UZASADNIENIE

Uczestnik postępowania D. L. domagał się wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w W. z dnia 6

grudnia 2017 r. oddalającym apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w M. z dnia 21 lipca 2017 r. stwierdzającym zasadność przyjęcia uczestnika do szpitala psychiatrycznego na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (jedn. tekst: Dz. U. z 2017, poz. 882).

Jako podstawę wznowienia wskazał, że nie był należycie reprezentowany i wskutek naruszenia przepisów prawa był pozbawiony możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.), orzeczenie zostało uzyskane za pomocą przestępstwa (art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c.), a ponadto wykrył takie okoliczności faktyczne lub środki dowodowe, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których nie mógł skorzystać w poprzednim postępowaniu (art. 403 § 2 *in fine* k.p.c.).

Na poparcie skargi argumentował, że stanowisko Sądów obu instancji wyrażone w prawomocnie zakończonym postępowaniu było błędne i oparte na nieprawidłowych ustaleniach faktycznych. Podniósł, że biegły wydający w sprawie opinię nie stawiał się na rozprawę, co doprowadziło do braku możliwości zadawania mu pytań, nadto biegły ten nie posiadał odpowiednich kwalifikacji, nie był bezstronny, a zatem nie był uprawniony do sporządzenia opinii w sprawie. Skutkowało to tym, że skarżący nie był w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji należycie reprezentowany, a to z kolei pozwala na stwierdzenie, że orzeczenie zostało wydane za pomocą przestępstwa.

Postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2018 r. Sąd Okręgowy w W. odrzucił skargę, uznając, że nie została oparta na ustawowej podstawie. Wskazał, że skarga w istocie sprowadza się do kwestionowania prawomocnego orzeczenia w oparciu o okoliczności, które mogły być badane jedynie w toku instancji.

W zażaleniu na to postanowienie uczestnik postępowania, domagając się jego uchylenia, zarzucił naruszenie art. 401 pkt 2, art. 403 § 1 pkt 2 oraz art. 403 § 2 k.p.c. *in fine* poprzez uznanie, że nie wykazano zaistnienia podstaw wznowienia postępowania oraz art. 410 § 1 w zw. z art. 524 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez uznanie, że zachodzą podstawy do odrzucenia skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Instytucja wznowienia postępowania opiera się na przysługującej poza tokiem instancji skardze o presumpcję wadliwego procesu i zastąpienie zapadłego

orzeczenia nowym rozstrzygnięciem. Nadzwyczajny charakter tego środka zaskarżenia, powoduje, że przywrócenie stanu sprzed zamknięcia ulegającemu wznowieniu postępowaniu sądowemu może nastąpić wyłącznie z powodów ściśle określonych w ustawie (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2014 r., III CZ 55/14, nie publ.). Z zażalenia wynika, że skarżący wadliwie postrzega funkcję skargi o wznowienie postępowania, traktując ją jako środek pozwalający zweryfikować prawidłowość stanowiska Sądu drugiej instancji w przedmiocie oceny przeprowadzonych w sprawie dowodów, w tym zwłaszcza opinii biegłego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że skarga o wznowienie nie opiera się na ustawowej podstawie nie tylko wówczas, gdy podana w niej podstawa nie odpowiada wzorcowi któregośkolwiek z podstaw wskazanych w kodeksie, lecz także wtedy, gdy podstawa ta odpowiada wprawdzie temu wzorcowi, ale w rzeczywistości nie wystąpiła (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2015 r., IV CZ 24/15, nie publ., z dnia 28 lutego 2014 r., IV CZ 126/13, nie publ., z dnia 5 lutego 2009 r., I CZ 4/09, nie publ., z dnia 18 maja 2006 r., IV CZ 36/06, nie publ., i z dnia 15 czerwca 2005 r., IV CZ 50/05, nie publ.). Na etapie badania dopuszczalności skargi ustalenie, czy opiera się ona na ustawowej podstawie, powinno być dokonane na podstawie okoliczności i twierdzeń w niej zawartych, bez weryfikowania ich prawdziwości (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., IV CZ 25/16, nie publ., z dnia 20 października 2016 r., II CZ 105/16, nie publ., i z dnia 25 sierpnia 2016 r., V CZ 44/16, nie publ.).

Nienależyta reprezentacja strony oznacza, że osoba, która działała za stronę, nie miała do tego umocowania, czyli nie były spełnione wymagania warunkujące powstanie i istnienie takiego umocowania w świetle miarodajnych w tym zakresie regulacji prawnych. Nie można natomiast kwalifikować jako nienależytej reprezentacji strony sytuacji, w której osoba mająca działać za stronę - posiadająca umocowanie - w istocie nie działała lub nienależycie wykonywała swoje obowiązki (por. uchwałę SN z 14 kwietnia 1980 r., III CZP 19/80, OSNCP 1980, nr 11, poz. 205 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1996 r., III CKN 17/96, nie publ., z dnia 3 marca 1997 r., III CKN 10/96, OSP 1997, nr 9,

poz. 172, z dnia 26 marca 2003 r., II CZ 26/03, OSNC 2004, nr 6, poz. 95, z dnia 24 lutego 2006 r., II CZ 1/06, nie publ., z dnia 19 maja 2010 r., I CZ 16/10, nie publ., i z dnia 27 stycznia 2012 r., II PZ 41/11, nie publ.).

Pozbawienie zaś strony możliwości obrony swych praw ma miejsce wówczas, gdy w następstwie naruszenia przez sąd przepisów postępowania strona, wbrew swojej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2009 r., IV CSK 468/08, nie publ. i cytowane tam orzeczenia). Strona zostaje pozbawiona możliwości działania tylko wtedy, gdy znalazła się w takiej sytuacji, która uniemożliwia, a nie tylko utrudnia lub ograniczyła popieranie przed sądem dochodzonych żądań (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2018 r., I CZ 144/17, nie publ.). Wskazuje się, że zasadność wznowienia postępowania na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c. podlega ocenie przez pryzmat przesłanek nieważności postępowania określonych w art. 379 pkt 5 k.p.c. i wymaga stwierdzenia, że strona została całkowicie pozbawiona możliwości obrony jej praw przed sądem (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2017 r., III CZ 10/17, nie publ.).

Skarżący w prawomocnie zakończonym postępowaniu był reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu. Ewentualne zaniedbania pełnomocnika strony, które nie zostały w skardze w żadnym stopniu uprawdopodobnione, są zaniedbaniami samej strony i nie mogą być skuteczną podstawą skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2014 r., II CZ 6/14, nie publ.).

Powołana przez skarżącego okoliczność, że w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji biegły wydający w sprawie opinię nie stawiał się na rozprawę, co doprowadziło do braku możliwości zadawania mu pytań nie stanowi przypadku nienależytej reprezentacji ani pozbawienia strony możliwości działania. Właściwym etapem dla czynienia zarzutów dotyczących tych aspektów postępowania była apelacja. Z akt sprawy wynika, że w apelacji został postawiony zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia poprzez przyjęcie, że skarżący swoim zachowaniem zagrażał bezpośrednio swojemu życiu albo życiu i zdrowiu innych osób. Nie uwzględnienie przez sąd drugiej instancji zarzutów apelacji nie uzasadnia wznowienia postępowania.

Zgodnie zaś z art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c. można żądać wznowienia na tej podstawie, że wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa. Warunkiem dopuszczalności skargi o wznowienie postępowania opartej na tej podstawie jest jednak - stosownie do brzmienia art. 404 k.p.c. - wykazanie faktu popełnienia przestępstwa prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być wszczęte lub że zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów.

Skarżący zarzucając, że orzeczenie zostało wydane za pomocą przestępstwa, nie wykazał faktu popełnienia przestępstwa prawomocnym wyrokiem skazującym. Same twierdzenia dotyczące nieprawidłowości sporządzonej w sprawie opinii biegłego nie wypełniają podstawy wznowienia postępowania, o której mowa w art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c.

Z kolei możliwość skutecznego powołania się na podstawę wznowienia z art. 403 § 2 *in fine* k.p.c. zależy od spełnienia łącznie trzech przesłanek, tj. wykrycia po uprawomocnieniu się wyroku okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały w nim powołane, niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu oraz ich możliwego wpływu na wynik sprawy (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2017 r., IV CZ 79/17, nie publ., z dnia 14 lipca 2017 r., II CZ 35/17, nie publ., i z dnia 17 marca 2017 r., III CZ 7/17, nie publ.).

Ocena skarżącego, że w toku postępowania doszło do popełnienia błędów, a biegły sądowy nie posiadał odpowiednich kwalifikacji, nie był bezstronny ani uprawniony do sporządzenia opinii w sprawie nie stanowi wykrycia okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, uzasadniających wznowienie postępowania.

W świetle powyższego ocena Sądu Okręgowego, że skarga uczestnika postępowania nie została oparta na ustawowej podstawie - pomimo formalnego wskazania art. 401 pkt 2, art. 403 § 1 pkt 2 oraz art. 403 § 2 *in fine* k.p.c. - była więc uprawniona, a to uzasadniało jej odrzucenie.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono jak w sentencji. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu zażaleniowym orzeczono

na podstawie § 16 ust. 2 pkt 2 w zw. z § 14 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016, poz. 1714).